

ΕΠΛ231 – Δομές Δεδομένων και Αλγόριθμοι

5. Αφηρημένοι Τύποι Δεδομένων / Στοιίβες και Ουρές

101001010100111101000010010111010010 11010101010111010000410001010010100
004100001010010100100101000010101001010140000111101001010100111101000010010111010010
110101010101110100004100001010010100101000010110100101014000011110100101

Διάλεξη 05: Αφηρημένοι Τύποι Δεδομένων

Στην ενότητα αυτή θα μελετηθούν τα εξής επιμέρους θέματα:

- Αφηρημένοι Τύποι Δεδομένων (ΑΤΔ)
- Οι ΑΤΔ Στοίβα και Ουρά
- Υλοποίηση των ΑΤΔ Στοίβα και Ουρά

Αφηρημένοι Τύποι Δεδομένων

- **Τύπος Δεδομένων:** ένας **τύπος** μαζί με ένα σύνολο **πράξεων** για τη **δημιουργία** και **επεξεργασία** δεδομένων του τύπου (int, char, float)
- **Αφηρημένος Τύπος Δεδομένων (ΑΤΔ):** μαθηματικό μοντέλο που αποτελείται από
 - ένα ή περισσότερα **πεδία ορισμού** και
 - ένα σύνολο **πράξεων** για επεξεργασία των πεδίων ορισμού.
- Όταν μιλούμε για ένα ΑΤΔ μας ενδιαφέρει η **προδιαγραφή** του και πως θα τον χρησιμοποιήσουμε. **Δεν μας ενδιαφέρει ο τρόπος υλοποίησής του μέσα στη μηχανή.** (Η υλοποίηση ενός ΑΤΔ μπορεί να αλλάξει χωρίς να επηρεάσει την ορθότητα προγραμμάτων που τον χρησιμοποιούν.)

Αφηρημένοι Τύποι Δεδομένων (συν.)

Παραδείγματα:

1. Ο τύπος *int* μαζί με τις πράξεις $+$, $*$, $/$, $=$, είναι ένας τύπος δεδομένων.
 - Για να τον χρησιμοποιήσουμε πρέπει να γνωρίζουμε το σύνολο των πράξεων.
 - Ο τρόπος αναπαράστασής του στον υπολογιστή δεν μας ενδιαφέρει
2. Ο τύπος *double* μαζί με τις πράξεις $+$, $*$, $/$, $=$, είναι ένας τύπος δεδομένων.
3. Ο τύπος *float* μαζί με τις πράξεις $+$, $*$, $/$, $=$, είναι ένας τύπος δεδομένων.

Αφηρημένοι Τύποι Δεδομένων (συν.)

4. Ο Αφηρημένος Τύπος Δεδομένων (ΑΤΔ) Ουρά Προτεραιότητας, το οποίο είναι ένα σύνολο στοιχείων τύπου key (π.χ., $key=int$ ή $key=char$ ή $key=(int,int)$), συνοδευόμενο από τις πιο κάτω πράξεις.
- δημιούργησε την άδεια ουρά προτεραιότητας, q ,
 - έλεγξε αν η ουρά q είναι άδεια,
 - βάλε το στοιχείο k στην ουρά q ,
 - αφαίρεσε και επέστρεψε το μικρότερο στοιχείο της q (σύμφωνα με τη γραμμική διάταξη της ουράς).
- Ένας ΑΤΔ μπορεί να υλοποιηθεί με πολλούς τρόπους, π.χ. μια ουρά προτεραιότητας μπορεί να υλοποιηθεί από δομές λίστας, δενδρικές δομές κλπ.

Λίστες

- **Λίστα:** μια ακολουθία στοιχείων (π.χ., Queue ή Stack όπως θα δούμε στην συνέχεια)

$$L = \alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$$

- Αναφερόμαστε στα στοιχεία της λίστας ως **κόμβους**. Με $L[i]$ θα αναφερόμαστε στο i -οστό στοιχείο της λίστας.
- **Μήκος** μιας λίστας L ονομάζεται ο αριθμός των στοιχείων της και συμβολίζεται ως $|L|$.
- Αν $|L| = 0$ τότε αναφερόμαστε στην **κενή λίστα** την οποία συμβολίζουμε ως $\langle \rangle$.

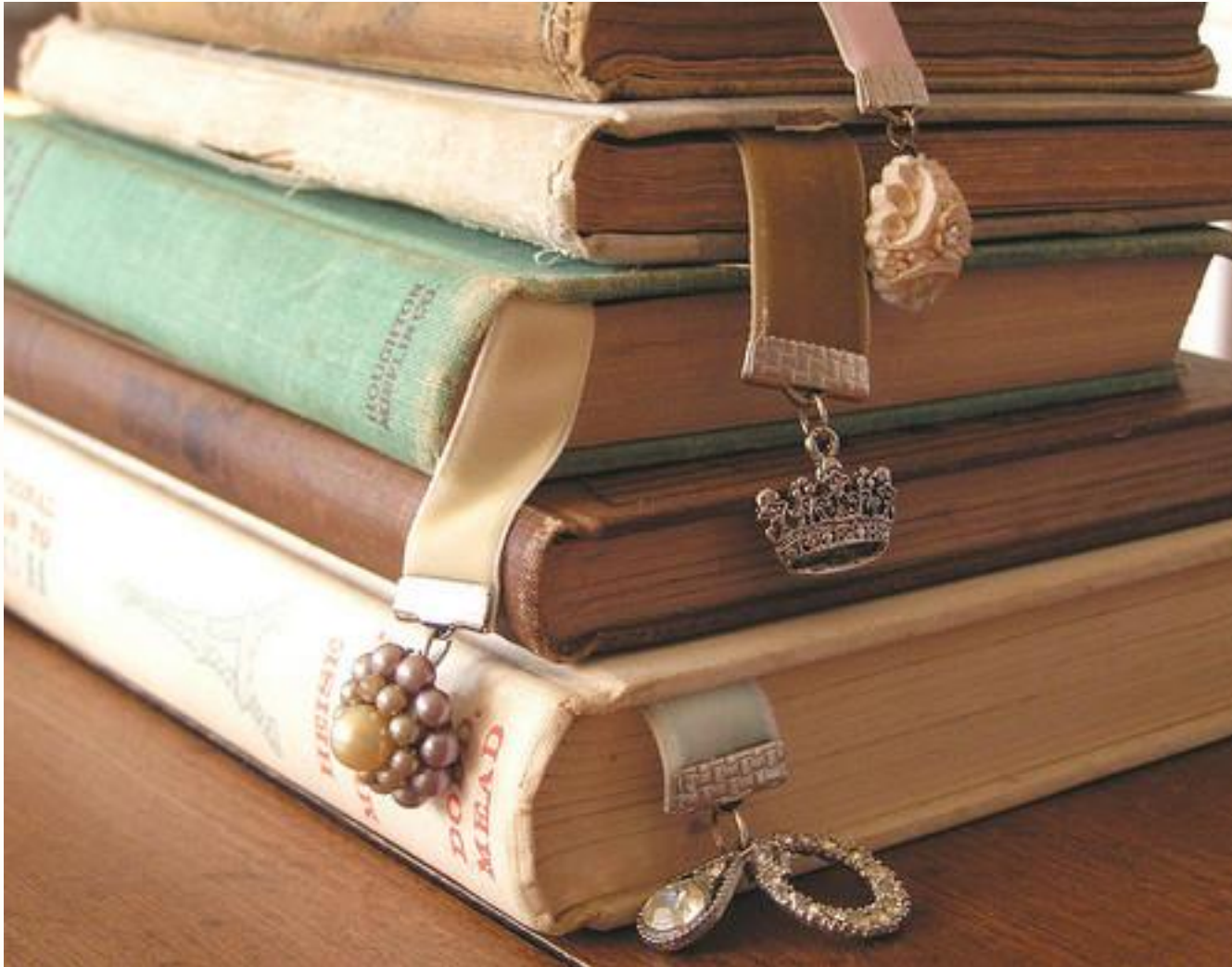
Λίστες (συν.)

- Συνοδεύοντας λίστες με ένα σύνολο πράξεων μπορούμε να ορίσουμε **αφηρημένους τύπους δεδομένων**. Χρήσιμες πράξεις περιλαμβάνουν τις πιο κάτω:
 - Δημιουργία λίστας
 - Εισαγωγή νέου κόμβου στη λίστα
 - Εξαγωγή κόμβου από τη λίστα
 - Εύρεση κόμβου με ορισμένη ιδιότητα
 - Διάταξη της λίστας σύμφωνα με κάποια σχέση

Λίστες (συν.)

- Οι πιο σημαντικές πράξεις στον ορισμό ενός ΑΤΔ-λίστας είναι η **εισαγωγή** και η **εξαγωγή** κόμβων στα **άκρα της λίστας**.
- Με βάση την προδιαγραφή αυτών των πράξεων, διακρίνουμε **δύο βασικούς τύπους λίστας** που έχουν πολλές και σημαντικές εφαρμογές σε κλάδους επιστημών που χρησιμοποιούν υπολογιστικές μεθόδους. Είναι οι ακόλουθες:
 - Η **στοίβα (stack)** που έχει μόνο ένα άκρο προσιτό για εισαγωγές και εξαγωγές κόμβων. (**LIFO – Last In First Out**)
 - Η **ουρά (queue)** όπου γίνονται εισαγωγές στο ένα άκρο και εξαγωγές από το άλλο. (**FIFO – First In First Out**)
- Υπάρχουν και άλλοι ΑΤΔ-λίστας μικρότερης πρακτικής σημασίας, όπως: ουρά με δύο άκρα, πολλαπλή στοίβα, κλπ.

Stacks

ΑΤΔ Στοίβα (stack)

- Ορίζουμε μια στοίβα S ως μια λίστα συνοδευόμενη από τις πιο κάτω πράξεις:

`makeEmpty()`

δημιούργησε την
κενή στοίβα $\langle \rangle$.

`isEmpty(S)`

επέστρεψε τη λογική τιμή που εκφράζει το
αν η S είναι κενή.

`push(x)`

εισήγαγε τον κόμβο x στη στοίβα S .

`pop()`

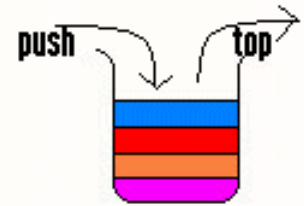
διέγραψε τον κόμβο κορυφής της S .

`top()`

δώσε τον κόμβο κορυφής της S .

`size()`

επιστρέφει το πλήθος των στοιχείων της S .

ΑΤΔ Στοίβα (stack) (συν.)

Οι πράξεις αυτές προδιαγράφονται από τους εξής κανόνες:

$\text{isEmpty}(\text{makeEmpty}) = \text{true}$

$\text{isEmpty}(\text{push}(x)) = \text{false}$

$\text{pop}(\text{makeEmpty}) = \text{error}$

$\text{pop}(\text{push}(x)) = x$

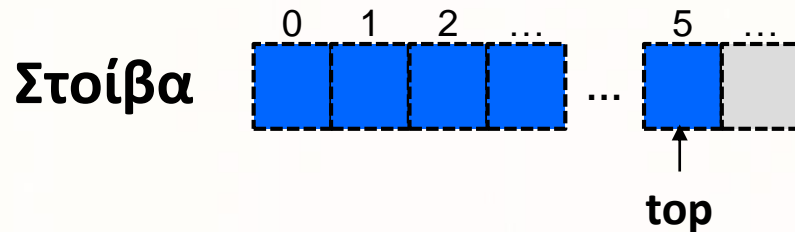
$\text{top}(\text{makeEmpty}()) = \text{error}$

$\text{top}(\text{push}(x)) = x$

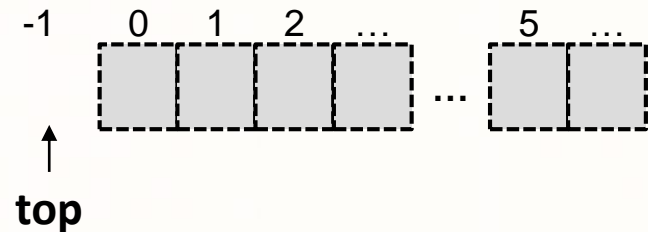
πολιτική LIFO
last in, first out

Αναπαράσταση Αλγορίθμων Στοίβας

- Με χρήση μίας μεταβλητής `top` και μίας συλλογής από στοιχεία

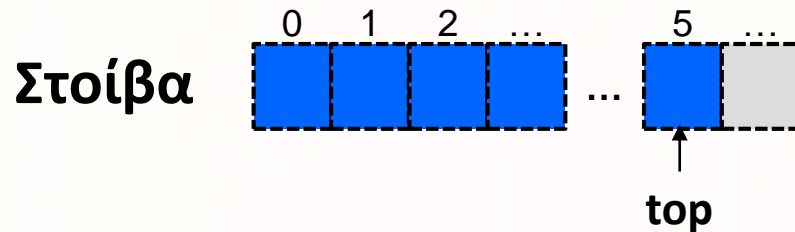
```
void makeEmpty() {  
    // Θέσε top = -1;  
    // Άδειασε τα στοιχεία της στοίβας.  
}
```



```
public boolean isEmpty() {  
    // Αν το top = -1 επέστρεψε true αλλιώς false.  
}  
  
public int size() {  
    // Επέστρεψε το top+1.  
}
```

Αναπαράσταση Αλγορίθμων Στοίβας (συν.)

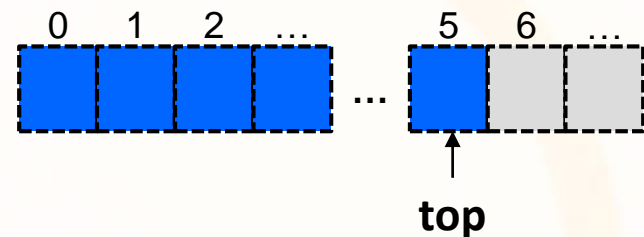
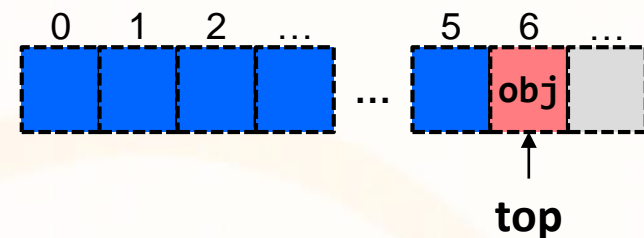
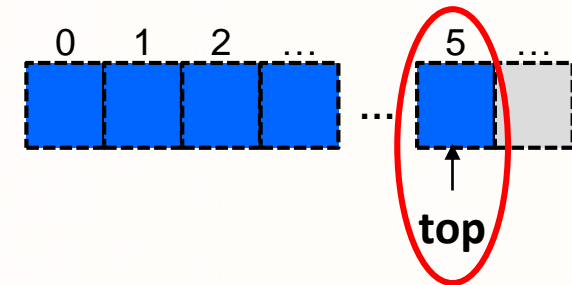
- Με χρήση μίας μεταβλητής `top` και μίας συλλογής από στοιχεία


```
public E top() {  
    // Αν η στοίβα δεν είναι άδεια επέστρεψε το  
    // στοιχείο στη θέση top, αλλιώς null.  
}
```

```
public void push(obj) {  
    // Αύξησε τη θέση top κατά 1.  
    // Πρόσθεσε το καινούριο στοιχείο στην θέση top.  
}
```

```
public void pop() {  
    // Αν η στοίβα δεν είναι άδεια τότε διέγραψε  
    // το στοιχείο στη θέση top.  
    // Μείωσε τη θέση top κατά 1.  
}
```


Παράδειγμα Χρήσης Στοιβάς

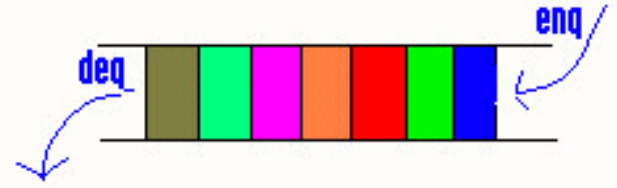
Ενέργεια	Έξοδος	S
push (5)	-	{5}
push (3)	-	{3, 5}
pop ()	- (3)	{5}
push (7)	-	{7, 5}
pop ()	- (7)	{5}
top ()	5	{5}
pop ()	- (5)	{}
top ()	null	{}
isEmpty ()	true	{}
push (9)	-	{9}
push (7)	-	{7, 9}
size ()	2	{7, 9}
push (3)	-	{3, 7, 9}
push (5)	-	{5, 3, 7, 9}
pop ()	- (9)	{3, 7, 9}

Queues

ΑΤΔ Λίστα 2 : Ουρά (Queue)

- Νέες εισαγωγές γίνονται στο πίσω άκρο.
- Εξαγωγές από το μπροστινό άκρο
- Ορίζουμε μια ουρά Q ως μια λίστα συνοδευόμενη από τις πιο κάτω πράξεις:

makeEmpty()

δημιούργησε την κενή ουρά <>.

isEmpty()

επέστρεψε τη λογική τιμή που εκφράζει το αν η Q είναι κενή.

enqueue(x)

εισήγαγε τον κόμβο x στην ουρά Q.

dequeue()

διέγραψε τον κόμβο εξόδου της Q

top(Q)

δώσε τον κόμβο εξόδου της Q.

size()

επιστρέφει το πλήθος των στοιχείων της Q.

ΑΤΔ Λίστα 2 : Ουρά (Queue) (συν.)

- Οι πράξεις αυτές προδιαγράφονται από τους εξής κανόνες

$\text{isEmpty}(\text{makeEmpty}()) = \text{true}$

$\text{isEmpty}(\text{enqueue}(x)) = \text{false}$

$\text{dequeue}(\text{makeEmpty}()) = \text{error}$

πολιτική FIFO
first in, first out

$\text{top}(\text{makeEmpty}()) = \text{error}$

$\text{top}(\text{enqueue}(x, Q)) = \begin{cases} \text{if } \text{isEmpty}(Q) \text{ then } x \\ \text{else } \text{top}(Q) \end{cases}$

Προτού να
εισάγουμε το x

Αναπαράσταση Ουράς

Αναπαράσταση Ουράς με χρήση Πίνακα

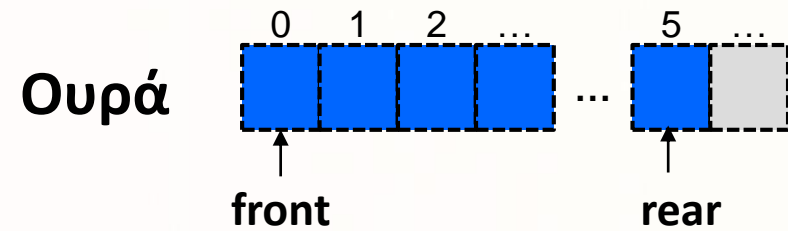
Για την αναπαράσταση μιας ουράς με στοιχεία $\alpha_0, \alpha_1, \dots, \alpha_{n-1}$ χρειαζόμαστε ένα πίνακα A στον οποίο θα αποθηκεύσουμε τα στοιχεία της ουράς, $A[i-1] = \alpha_i$, και δύο δείκτες που προσδιορίζουν τα δύο προσιτά άκρα της ουράς.

- Έτσι χρησιμοποιούμε μια εγγραφή με τρία πεδία
 1. ένα πίνακα $A[n]$,
 2. μια μεταβλητή $front$, τύπου *ακέραιος*, που συγκρατεί τη θέση εξόδου, και
 3. μια μεταβλητή $rear$, τύπου *ακέραιος*, που συγκρατεί τη θέση εισόδου.

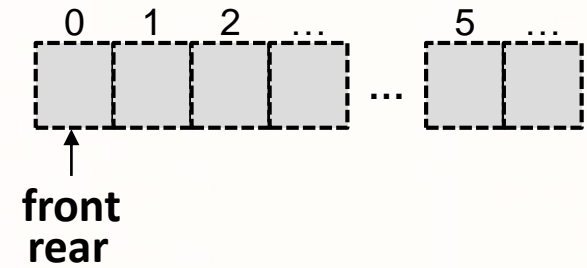

Αναπαράσταση Αλγορίθμων Ουράς

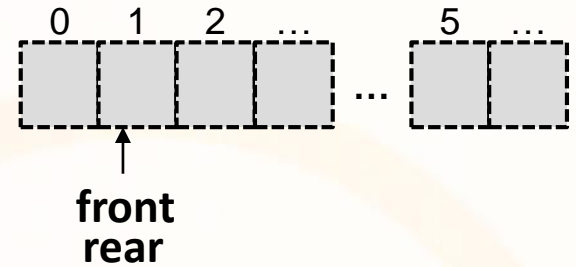
- Με χρήση δύο μεταβλητών front, rear και μίας συλλογής από στοιχεία

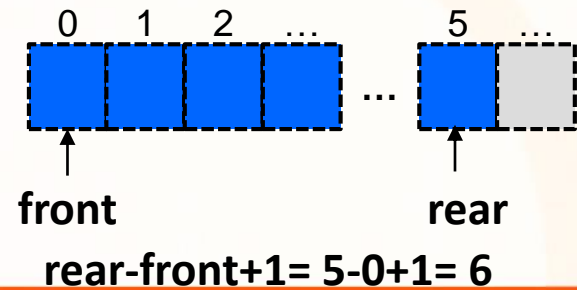
```
void makeEmpty() {  
    // Θέσε front=rear= 0;  
    // Άδειασε τα στοιχεία της ουράς.  
}
```


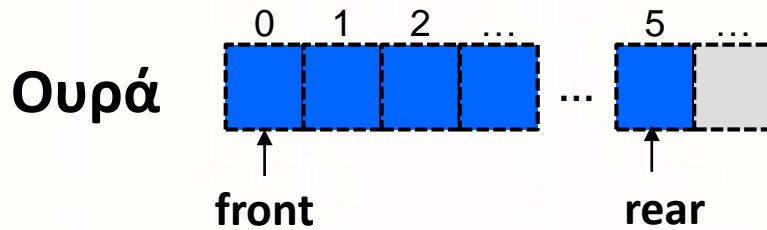
```
public boolean isEmpty() {  
    // Αν το front==rear επέστρεψε true  
    // αλλιώς false.  
}
```


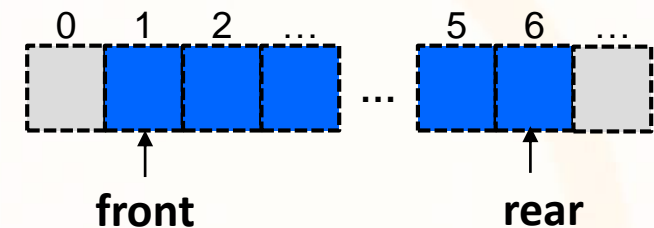
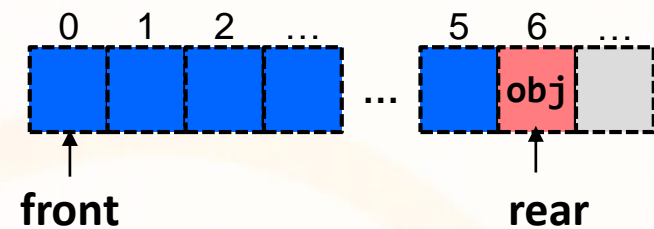
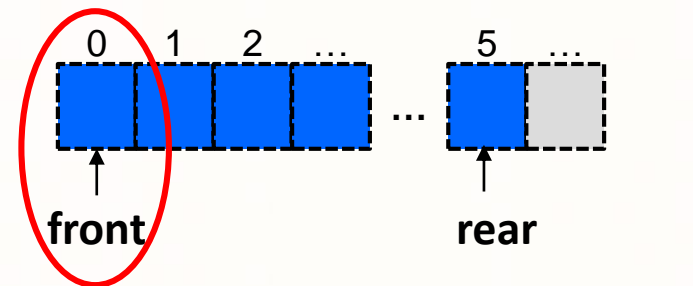
```
public int size() {  
    // Επέστρεψε το (rear - front + 1).  
}
```


Αναπαράσταση Αλγορίθμων Ουράς (συν.)


```
public E top() {  
    // Αν η ουρά δεν είναι άδεια επέστρεψε το  
    // στοιχείο στη θέση front, αλλιώς null.  
}  
  
public void enqueue(obj) {  
    // Αύξησε τη θέση rear κατά 1.  
    // Πρόσθεσε το καινούριο στοιχείο στην θέση rear.  
}  
  
public void dequeue() {  
    // Αν η ουρά δεν είναι άδεια τότε διέγραψε  
    // το στοιχείο στη θέση front.  
    // Αύξησε τη θέση front κατά 1.  
}
```


Παράδειγμα Χρήσης Ουράς

Ενέργεια	Έξοδος	Q
enqueue (5)	-	{5}
enqueue (3)	-	{5, 3}
dequeue ()	- (5)	{3}
enqueue (7)	-	{3, 7}
dequeue ()	- (3)	{7}
top ()	7	{7}
dequeue ()	- (7)	{}
dequeue ()	- (null)	{}
isEmpty ()	true	{}
enqueue (9)	-	{9}
enqueue (7)	-	{9, 7}
size ()	2	{9, 7}
enqueue (3)	-	{9, 7, 3}
enqueue (5)	-	{9, 7, 3, 5}
dequeue ()	- (9)	{7, 3, 5}

Υλοποίηση ΑΤΔ

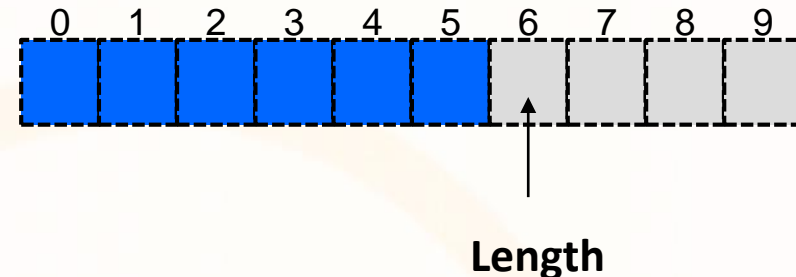
- Οι προαναφερθείς ΑΤΔ μπορούν να υλοποιηθούν με διάφορες δομές δεδομένων χρησιμοποιώντας είτε **στατική** είτε **δυναμική χορήγηση** μνήμης.
- **Στατική**: Δέσμευση μνήμης πριν την εκκίνηση προγράμματος
 - π.χ., δημιουργία πίνακα με N θέσεις
- **Δυναμική**: Δέσμευση μνήμης κατά την διάρκεια της εκτέλεσης
 - Χρησιμοποιώντας συλλογές (Collections) οι οποίες μεταβάλλουν δυναμικά το μέγεθός τους (π.χ., ArrayList, Vector)
 - Χρησιμοποιώντας δείκτες αναφοράς (pointers) σε αντικείμενα

Στοίβα με Στατική Δέσμευση Μνήμης (πίνακας)

- Ο “πιο απλός τρόπος” είναι η χρήση μονοδιάστατου πίνακα. Χρειάζεται να γνωρίζουμε από την αρχή το μήκος της λίστας.
- Για την παράσταση στοίβας με στοιχεία $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$ χρειαζόμαστε ένα πίνακα A στον οποίο θα αποθηκεύσουμε τα στοιχεία της στοίβας, $A[i-1] = \alpha_i$. Πρέπει να γνωρίζουμε ανά πάσα στιγμή που βρίσκεται η κορυφή της στοίβας.

- Έτσι χρησιμοποιούμε μια εγγραφή με δύο πεδία

1. ένα πίνακα $A[0..n-1]$, και
2. μια μεταβλητή $Length$ τύπου ακέραιος (που συγκρατεί τη θέση κορυφής).

- **Πρόβλημα:** δεν μπορούμε να προσθέσουμε περισσότερα από n στοιχεία → Δεν θα χρησιμοποιήσουμε αυτή την προσέγγιση

Διαπροσωπεία (Interface) Στοίβας

```
public interface IStack<E> {  
  
    public void makeEmpty();  
  
    public boolean isEmpty();  
  
    public int size();  
  
    public E top();  
  
    public void push(E obj);  
  
    public void pop();  
  
}
```

Στοιβά με Δυναμική Δέσμευση Μνήμης (ArrayList)

- Με χρήση ArrayList και μίας μεταβλητής top

```
import java.util.ArrayList;
public class Stack<E> implements IStack<E> {
    private ArrayList<E> stack;
    private int top;

    public Stack() {
        stack = new ArrayList<E>();
        top = -1;
    }

    public void makeEmpty() {
        top=-1;
        stack.clear();
    }

    public boolean isEmpty(){
        return (top == -1);
    }

    public int size() {
        return top+1;
    }

    public E top() {
        return isEmpty()?
            null : stack.get(top);
    }

    public void push(E obj) {
        stack.add(obj);
        top++;
    }

    public E pop() {
        if (!isEmpty()) {
            E temp = stack.get(top);
            stack.remove(top);
            top--;
            return temp;
        }
        return null; // stack is empty
    }
}
```

π.χ., `Stack<Integer> stack = new Stack<Integer>();`

Στοιίβα με Δυναμική Δέσμευση Μνήμης 2 (ArrayList)

- Με χρήση μόνο ArrayList και της μεθόδου `size()`

```
import java.util.ArrayList;
public class Stack<E>
    implements IStack<E> {
    private ArrayList<E> stack;

    public Stack() {
        stack = new ArrayList<E>();
    }

    public void makeEmpty() {
        stack.clear();
    }

    public boolean isEmpty() {
        return stack.size()==0;
    }

    public int size() {
        return stack.size();
    }
}
```

```
public E top() {
    return isEmpty() ?
        null : stack.get(stack.size()-1);
}

public void push(E obj) {
    stack.add(obj);
}

public E pop() {
    if (!isEmpty()) {
        E temp = stack.get(stack.size()-1);
        stack.remove(stack.size()-1);
        return temp;
    }
    return null; // stack is empty
}
```

Διαπροσωπεία (Interface) Ουράς

```
public interface IQueue<E> {  
  
    public void makeEmpty();  
  
    public boolean isEmpty();  
  
    public int size();  
  
    public E top();  
  
    public void enqueue(E obj);  
  
    public void dequeue();  
  
}
```

Ουρά με Δυναμική Δέσμευση Μνήμης (ArrayList)

- Με χρήση μόνο ArrayList και της μεθόδου size()

```
import java.util.ArrayList;

public class Queue<E> implements IQueue<E>
{
    private ArrayList<E> queue;

    public Queue() {
        queue = new ArrayList<E>();
    }

    public void makeEmpty() {
        queue.clear();
    }

    public boolean isEmpty() {
        return queue.size()==0;
    }

    public int size() {
        return queue.size();
    }

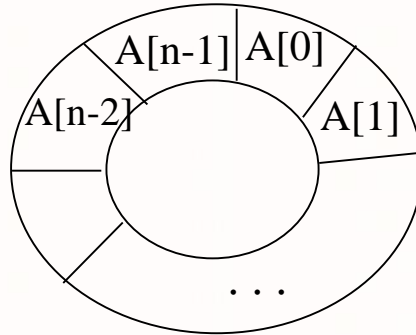
    public E top() {
        if(!isEmpty()) {
            return queue.get(0);
        }
        return null;
    }

    public void enqueue(E obj) {
        queue.add(obj);
    }

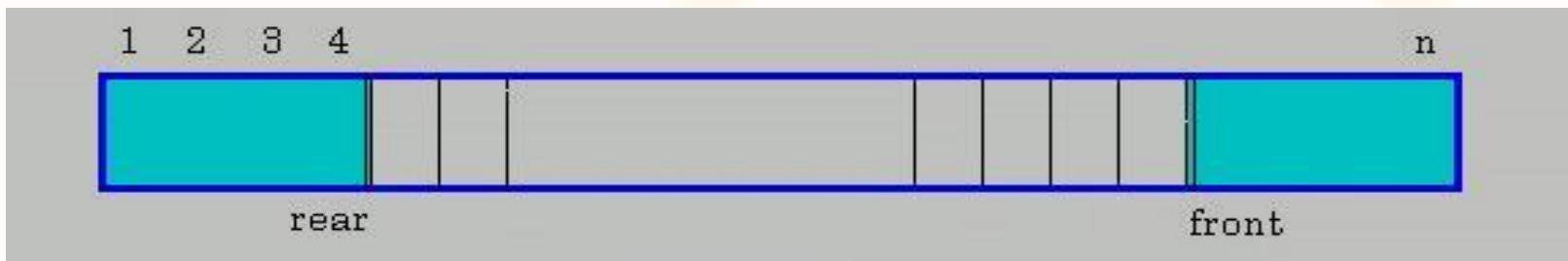
    public void dequeue() {
        if(!isEmpty()) {
            queue.remove(0);
        }
    }
}
```

ΑΤΔ Λίστα 3 : Κυκλική Ουρά

- Για λόγους χώρου μνήμης μπορούμε να πραγματοποιήσουμε την ουρά με μια **κυκλική** διάταξη των λέξεων της μνήμης. Δηλαδή θα θεωρούμε ότι η περιοχή μνήμης δεν αρχίζει με τη λέξη **A[0]** και τελειώνει με τη λέξη **A[n-1]**, αλλά ότι μετά την **A[n-1]** ακολουθεί η **A[0]**.

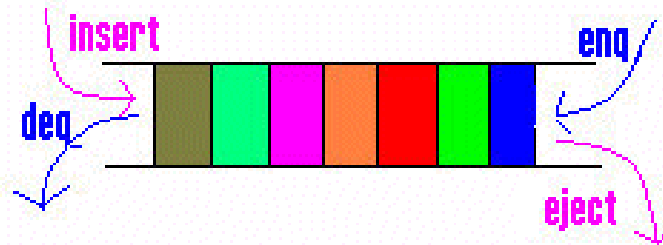

- Έτσι μετά από μια ακολουθία εισαγωγών και εξαγωγών η ουρά μας πιθανόν να έχει την πιο κάτω μορφή όπου θεωρούμε ότι η **αρχή της ουράς βρίσκεται στη θέση k** και το τέλος της ουράς στη θέση 4.

ΑΤΔ Λίστα 4 : Ουρές με Δύο Άκρα

- Ο ΑΤΔ 'ουρά με δύο άκρα είναι παρόμοιος με το ΑΤΔ ουρά, με τη διαφορά ότι έχει δύο άκρα και επιτρέπει εισαγωγές και εξαγωγές και στα δύο.

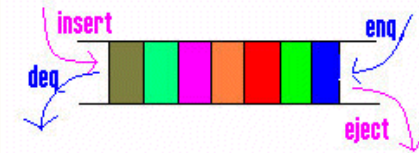

- Μια ουρά δύο άκρων ορίζεται ως μια λίστα συνοδευόμενη από τις πιο κάτω πράξεις: `makeEmpty()`, `isEmpty()`

<code>insert(x)</code>	εισήγαγε το στοιχείο x στο μπροστινό άκρο της Q
<code>eject()</code>	διέγραψε τον κόμβο στο πίσω άκρο της Q
<code>enqueue(x)</code>	εισήγαγε τον στοιχείο x στο πίσω μέρος της Q.
<code>dequeue()</code>	διέγραψε τον κόμβο στο μπροστινό άκρο της Q
<code>front(Q)</code>	δώσε τον κόμβο στο μπροστινό άκρο της Q
<code>rear(Q)</code>	δώσε τον κόμβο στο πίσω άκρο της Q

Ουρές με Δύο Άκρα με Στατική Δέσμευση Μνήμης

- Για την παράσταση μιας ουράς με στοιχεία $\alpha_0, \alpha_1, \dots, \alpha_{n-1}$ χρειαζόμαστε
 - ένα πίνακα A στον οποίο θα αποθηκεύσουμε τα στοιχεία της ουράς,
 - Θα αναφερόμαστε στο στοιχείο $A[i-1]$ σαν α_i ,
 - δύο δείκτες που προσδιορίζουν τα δύο προσιτά άκρα της ουράς.

- Έτσι χρησιμοποιούμε μια εγγραφή με τρία πεδία
 1. ένα πίνακα **A[n]**,
 2. μια μεταβλητή **front**, τύπου *ακέραιος*, που συγκρατεί τη θέση που βρίσκεται αμέσως πριν τη θέση εξόδου, και
 3. μια μεταβλητή **rear**, τύπου *ακέραιος*, που συγκρατεί τη θέση του τελευταίου στοιχείου της ουράς.

Μέγεθος ουράς: $rear - front + 1$ (πχ $rear=2, front=0 \Rightarrow length=3$)

